

KIRGIZİSTAN'DA ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ÜZERİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: 2003-2017 YILLARI ARASI BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ¹

Yrd. Doç. Dr. Seyil NAJIMUDINOVA

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İŞletme Bölümü
seyil.najimudinova@manas.edu.kg

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kırgızistan örneğinde bağımsızlık sonrası potansiyel girişimci ve iş adamları olma özelliğini taşıyan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ve özelliklerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmaları taramak ve değerlendirmektir. Böylece Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde yapılan ampirik çalışmalara çeşitli bilimsel dergiler ve kongre bildiri kitaplarından ulaşılmaya çalışılmış ve ortaya çıkan 23 çalışma kronolojik olarak yayınlandığı yıl, yazar(lar), yayınlandığı dergi veya kongre ve sempozyum bildiri kitaplarına göre tablolatırılmıştır. Devamında çalışmalar araştırma konu başlıkları, yayın dili, yıllara göre dağılımı, karşılaştırmalı çalışma olup olmadığı, örneklem ve ölçek bilgileri olmak üzere değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencileri örneğinde girişimcilik eğilimi ve özellikleri üzerinde Türkiye Türkçesinde yapılan araştırmaların ağırlık kazandığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Girişimcilik, üniversite öğrencileri, girişimcilik eğilimi, genç girişimcilik

ENTREPRENEURIAL TRENDS OF UNIVERSITY UNDERGRADUATES IN KYRGYZSTAN: BIBLIOMETRIC ANALYSIS ON STUDIES BETWEEN 2003-2017's

Abstract

The purpose of this paper is to scan and evaluate the researches aiming to reveal the entrepreneurship tendencies and characteristics of university students who are considered to be potential entrepreneurs and businessmen in the case of Kyrgyzstan after independence. Thus, empirical studies on the entrepreneurship tendencies of university undergraduates in Kyrgyzstan were tried to be reached from various scientific journals and congress proceedings, and 23 studies were chronologically tabulated according to published year, author (s), published journals or congress and symposium proceedings. Afterwards studies were evaluated in terms of research topics, publication language, by years published, the type of study (comparative or not), sampling and used research scales. As a result, it has been revealed that the researches topics in Turkish language on the entrepreneurship tendency and characteristics of undergraduates in the case Kyrgyz-Turkish Manas University have gained more weight.

Keywords: Entrepreneurship, University Students, Entrepreneurship Tendency, Young Entrepreneurship.

Giriş

1990'lardan beri gençlik sorunları ve gençlik politikasına olan ilgi küresel bir eğilime dönüşmüştür. Akademisyenler, politikacılar ve toplum tarafından ortaya çıkan söz konusu

¹ Çalışma, 14-16 Temmuz 2017 tarihleri arasında, Balıkesir, Türkiye'de düzenlenen 8.Uluslararası Girişimcilik Kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.

endişenin kaynağı ise, oturtulmuş olan siyasi ve toplumsal yaşamın gençlerin beklenti ve çıkarlarına uyum sağlayamamasından oluşan gençlerin artan bireyciliği, toplumsal pasiflik ve kayıtsız kalması ile ilişkilidir (UNDP, 2010). Oysa gençlerin toplum hayatına aktif olarak katılmasını sağlama noktasında gençlerin girişimcilik eğiliminin artırılması ve onun üzerinde araştırılması son derece önemli bir husus olarak düşünülmektedir. Dünyada girişimcilik, hem akademisyenlerin, hem de politikacıların dikkatini çeken bir konudur. Bunun başlıca nedeni ise, yeni fikirler üreterek, onları ticari anlamda kârlı girişimlere dönüştürmek yoluyla ekonomik kalkınmayı hızlandıran girişimcilere olan artan ihtiyaçtır. Diğer ise, girişimciliğin sadece teknolojik yeniliklerin kuluçka kaynağı olmayarak, istihdam imkânı sağlamakla rekabeti güçlendirmesi ile ilgilidir (Turker and Selcuk, 2008:142).

Bununla bağlı olarak gençlerin neden girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak tercih ettiklerini araştırmak, diğer bir ilgi kaynağıdır.

Girişimcilik eğitimi konusuna gelindiğinde, Uygun ve Güner'e (2016) göre girişimcilik üzerine alınan eğitim gelecekte başarılı bir girişimci olma şansını artırır, girişimciliğe yönelik anlayış ve farkındalığı geliştirerek bilgi düzeyini yükseltir, olumlu tutum ve eğilimi teşvik eder. Yüksek eğitim kurumlarında eğitim gören gençlerin girişimcilik potansiyeli araştırılırken, örneklem grubu olarak iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin özellikle işletme bölümü öğrencilerinin seçilme sebebi, çoğu araştırmacıların bu fakültelerde geleceğin girişimcilerinin profesyonel bir düzeyde yetiştirileceği beklentisi ile ilişkili olabilir (Özden vd. 2008; Orhan,2011, Yılmaz vd. 2011; Sezer, 2013; Serinkan vd., 2017). Aynı zamanda girişimcilik eğitimi ile işletme yönetimi ya da genel işletme eğitimi arasında bir ayırım olduğunu öne süren de görüşler söz konusudur (Uygun ve Güner, 2016:43). İşletme yönetimi eğitimi ya da genel işletme eğitimi, yeni girişimci projeleri yaratma ve dinamizmi ile ilgili olmaktan çok, hali hazırda faaliyetini sürdüren işletmelerin yönetimiyle ilgili gerçekleştirilmektedir. Kuşkusuz ki, girişimcilik eğitimi, genç girişimci adayların girişimciliğe karşı tutum ve davranışlarının ortaya konulmasında en önemli faktörlerden biridir. Genel olarak üniversiteye adım atan her öğrenciye girişimci adayı gözüyle bakmak ve onları içinde yaşadıkları çevrenin ve potansiyellerinin farkına varacakları, sorunları fırsata dönüştürebilecekleri bilgi ve becerilerle donatmak, yaratıcılığı bastırılmayıp özendirilmiş insanlar olarak yetişmelerini sağlamak büyük önem arz etmektedir (Arslan, 2002:3).

1. Kırgızistan: Ülke Profili

Kırgızistan (Kırgız Cumhuriyeti) 1991'de bağımsızlığına kavuşan, 198.500 km karelik coğrafyada 6,2 milyon nüfusu barındıran çok dağlık denize ulaşım yolu olmayan bir Orta

Asya ülkesidir. Kişi başına GSYİH'sı 956 dolar olan düşük orta gelirli bir ülkedir. Orta Asya ülkeleri arasında ilk olarak Dünya Ticaret Örgütü'ne (1998) üye olan ve parlamenter demokrasi ile yönetilen tek ülkedir. İş yapma kolaylığı (Doing Business 2016) endeksine göre toplam 189 ülke arasında 67.sırada yer almaktadır. Tarım sektörü, Kırgızistan'da en büyük istihdam sektörüdür. Sanayi, ticaret ve inşaat, diğer büyük istihdam sektörleridir.

Kırgızistan demografik olarak genç bir nüfusa sahiptir. Nüfusun yarısından fazlası daha 25 yaşın altındadır ve yaklaşık %32'si, 15 ile 25 yaş arasındadır. Sonuç olarak bu nesil Sovyetler Birliği'nin son dönemi ve Kırgızistan'ın bağımsızlığının ilk yıllarında doğan bir nesildir. Bu nesil, yeni meydan okumalar ve fırsatlar ortaya çıktığı toplumsal dönüşüm sürecinde yetişen bir nesildir. Kırgızistan'da gençlerin istihdamında yeterli bilgi ve tecrübe eksikliği dışında en önemli sorun, 'sosyal ve ekonomik adaptasyon' becerilerinin olmamasıdır. Diğer bir ifadeyle, üretimdeki yeniliklere olumlu tutum, takım çalışması, inisiyatif ve sorumluluk sahibi olmak, girişimcilik becerilerini geliştirmek ve rekabete olumlu bakış gibi beceriler geliştirilmelidir (UNDP, 2010). Kırgızistan planlı ekonomiden piyasa ekonomisine dönüşüm yaşayan bir sisteme sahiptir. Klinova (Клинова, 2014) belirttiği gibi, Sovyet döneminde girişimciler ve iş adamları toplumda çok saygı gören meslek grubu sırasında yer almamıştır. Oysa bağımsızlık sonrası Kırgızistan piyasa ekonomisine geçiş gerçekleştirence radikal değişiklikler söz konusu olmuştur. Örneğin, UNDP tarafından 2010'da Kırgızistan'da yapılan araştırma sonuçlarına göre, 14-34 yaş grubunda katılımcıların %61'inin girişimcilere ve genel olarak girişimciliğe karşı olumlu bir tutum sergilediği ortaya konulmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi, Sovyetler Birliği'nin son dönemi ve Kırgızistan'ın bağımsızlığının ilk yıllarında doğan genç nesil günümüzde üniversite öğrencileridir. Onların girişimcilik eğilimleri, girişimciliğe karşı tutum ve davranışları, girişimci kişiliğe sahip olup olmaması gibi araştırma konuları çok ilgi çekmektedir. Dolayısıyla bu konuda Kırgızistan'da araştırmalar farklı boyutlarda yapılmıştır.

2. Kırgızistan'da Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Araştırmaların Değerlendirilmesi

Kırgızistan örneğinde bağımsızlık sonrası potansiyel girişimci ve iş adamları olma özelliğini taşıyan üniversite öğrencilerinin sahi oldukları girişimcilik eğilimleri ve özelliklerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar üzerinde bibliyometrik analiz yapılmıştır.

2.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacını, 2003-2017 yılları arasında Kırgızistan'daki yüksek eğitim kurumlarında eğitim görmüş olan öğrencilerin girişimcilik eğilimi ve özelliklerini araştırmak amacıyla yapılan bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılarak

kapsamlı bir konu indeksinin hazırlanması oluşturmaktadır. Böylece Kırgızistan'da gençlerin girişimcilik eğilimi alanında hangi konular üzerinde durulduğu tespit edilebilecek, dolayısıyla ileride bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara kaynak sağlanabilecek ve yeni çalışma konuları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.2. Araştırma Metodolojisi

Çalışmada Kırgızistan'da 2003'ten bu yana üniversite öğrencileri üzerinde girişimcilik eğilimini, özelliklerini ve girişimlik kişiliğini ölçmek için yapılmış araştırmalara ulaşılmış ve kronolojik olarak listelenmiştir. Bunun için bilimsel dergiler, konferans, sempozyum bildiri kitapları, yapılan tezler taranmıştır. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda amacına uygun olarak makale, bildiri, tebliğ ve tezlerden oluşan toplam yirmi üç çalışmaya ulaşılmıştır. Bunun yanında işbu çalışmada incelenmemiş, gözden kaçmış çalışmalar söz konusu olabilir. Çalışmalar öncelikle yayınlandığı yıl, yazar (lar), yayınlandığı dergi veya kongre ve sempozyum bildiri kitaplarına göre tablolandırılmıştır.

Devamında konu başlıkları, yayın dili, yıllara göre dağılımı, karşılaştırmalı çalışma olup olmadığı, örneklem ve ölçek bilgileri olmak üzere sınıflandırılmıştır.

2.3. Araştırma Bulguları

Araştırma amacına uygun olarak incelenmeye alınan çalışmalar kronolojik olarak Tablo 1'de yer almıştır.

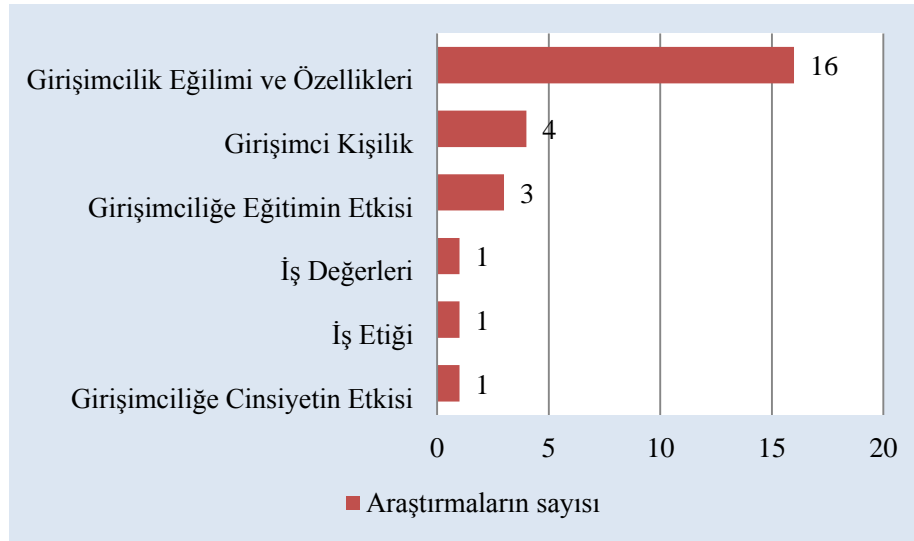
Tablo 1. 2003-2017 Yılları Arasında Kırgızistan'daki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Araştırmaların Kronolojik Olarak Dağıtımını

No	Yıl	Yazar	Makalenin Başlığı	Yayınlandığı dergi veya kongre bildiri kitabı
1.	2003	İrmiş Ayşe	Kırgızistan Bişkek'teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma	Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5, ss. 135-152.
2.	2007	Abdullayeva Feruzahon	Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri ile İş Değerleri: Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırılması	Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. http://tez2.yok.gov.tr/tez . Erişim tarihi: 07.06.2017
3.	2008	Özden Kenan Timurlenk M.Sinan Başar Selim	Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	2. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 112, Kongreler Dizisi: 16, ss:229-240.
	2008	Özden Kenan Timurlenk M.Sinan Başar Selim	Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri üzerine bir Araştırma	Review of Social, Economic & Business Studies., Vol. 11/12, pp:1-20.
4.	2011	Orhan Kamil	Üniversite Eğitiminin Bireyin Girişimci Kişiliğine Etkisi: Pamukkale ve Manas Üniversitelerinde Kıyaslamalı Bir Çalışma	3. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 150, Kongreler Dizisi: 21, ss.59-69
5.	2011	Yılmaz Cengiz Özdil Tuncer Tezsürücü Dide	Gelişmekte Olan Ülkelerde Cinsiyet ve Eğitimin Girişimcilik Üzerindeki Etkisi	3. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 150, Kongreler Dizisi: 21, ss:43-50

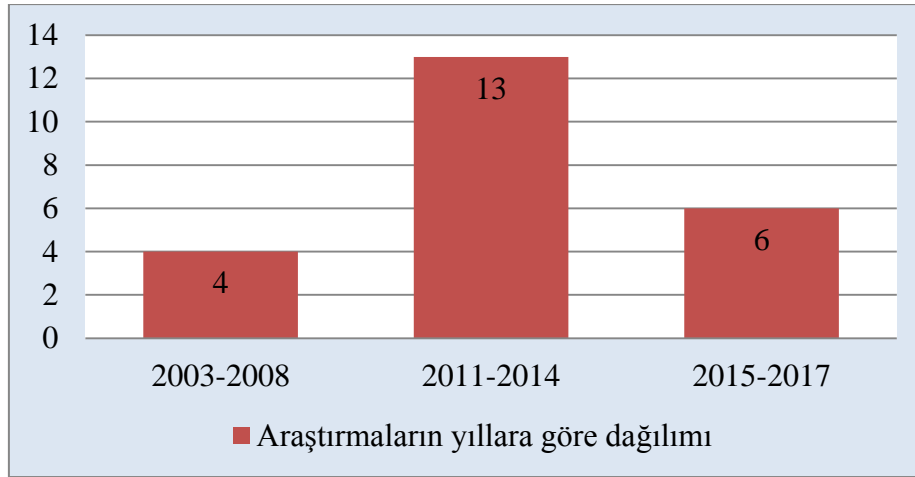
6.	2012	Aziz Nergiz Friedman Barry A. Sayfullin Salavat	Motives and Perceived Problems of Students as Aspiring Entrepreneurs: Differences across the Kyrgyzstan, Georgia, and the United States	International Journal of Business and Social Science, Vol. 3 No. 13; pp:102-113
7.	2012	Friedman Barry A., Aziz Nergiz Keles Ibrahim Sayfullin Salavat	Predictors Of Students` Desire To Be An Entrepreneur: Kyrgyzstan, Georgia, And The United States	Eurasian Journal of Business and Economics 2012, 5 (9), 129-140.
8.	2013	Sezer Cemal	Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği	Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(4), 63-86.
9.	2013	Özdemir Lütfiye Karadağ Sevinç	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Kişilik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi	Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty ss:07-13
10.	2013	Çavuş Şenol Karadeniz Gülnara Jumalieva Diana	Girişimci Adayların Girişimcilik Özellikleri	Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty ss.128-135
11.	2013	Gülcan Bilgehan Oktay Kutay Samatova Gülmira	Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesi: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği	Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty ss:43-47
12.	2013	Özdemir Lütfiye	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi	Proceedings of 4 th International Conference on Eurasian Economies, St. Petersburg, ss. 617-626.
	2015	Özdemir Lütfiye	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi	The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences , Suleyman Demirel University, Vol.20, No.1, ss:41-65.
13.	2014	Çavuş Şenol Geri Refika	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Son Sınıfında Okuyan Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi	Procedia VI International Congress on Entrepreneurship. – Bishkek, ss:171-179
14.	2014	Özgül Tuncer Yoğurtçu Gökçe Yoğurtçu Kadir Ünal Uğur	Girişimciliği Etkileyen Sosyo-Kültürel Değişkenler (Kırgızistan ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Görüşlerinin Karşılaştırmasına Dayalı Bir Araştırma)	Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(1), ss: 73-103
15.	2014	Bayraktar Bülent Karadeniz Gülnara	Kırgızistan'da Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri	Reforma: International Economics Journal, No:3 (63) ss:39-50
16.	2014	Özden Kenan Maksudunov Azamat Najimudinova Seyil	Üniversite Öğrencilerinin İş Etiğine Yönelik Tutumları: Kırgızistan ve Türkiye Örneği	Procedia VI International Congress on Entrepreneurship. – Bishkek, ss. 144-153
17.	2016	Bayraktar Bülent Karadeniz Gülnara	Üniversite Gençlerinin Girişimcilik Özelliklerinde Etkili Olan Faktörler	Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:5,Sayı:5, ss:59-73
18.	2016	Yılmaz Cengiz Urdaletova Anarkül Tolun B.Gülçiçek Özgül Tuncer	Kırgızistan ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Konusuyla İlgili Tutum ve Davranışları	Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 5, Sayı:5, ss:137-154
		Урдалетова А.Б. Йылмаз Женгиз Оздиль Тунжер	Факторы, влияющие на формирование предпринимательских намерений студентов Кыргызстана и Турции	Вестник КЭУ им. Рыскулбекова, 3 (37) pp.116-118
19.	2016	Şahin Ahmet Aktaş Adem Abdılđaev Muratalı	Potansiyel Girişimci Olan, Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Araştırma: KTMÜ Öğrencileri Örneği	7. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 207, Kongreler Dizisi: 33, ss.552-563
20.	2017	Serinkan Celaleddin Yürekli Emin Ömör kızı Aygöl	KTMÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik ve Kariyer Eğilimlerinin Belirlenmesi	3. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı, 20-22 Nisan 2017, Bişkek, ss:52

2.3.1. Araştırmaların Yayın Bilgileri ve Konu Başlıkları

2003-2017 yıllar arası Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde yapılan 23 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmaların 11'i bilimsel dergilerde, 11'i ise kongre ve sempozyum bildiri kitaplarında, 1 tanesi de yüksek lisans tezi olarak yayınlanmıştır. Yayın bilgilerine bakıldığında araştırmaların ağırlıklı olarak (%43), 2006'dan bu güne Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi (KTMÜ) İİBF İşletme Bölümü tarafından geleneksel olarak düzenlenen Uluslararası Girişimcilik Kongreleri (ICE) sırasında sunulduğu ve bildiri kitaplarında yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında KTMÜ bünyesinde bulunan Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde (5) ve Reforma dergisinde (1) adet araştırma yayınlanmıştır. KTMÜ İktisat Bölümünün katkıları ile geleneksel olarak düzenlenen Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansında 1 adet bildiri sunulmuştur. Bunun dışında yurt içi hakemli bir dergide 1 adet, yurt dışı hakemli dergilerde 4 adet çalışma yayınlanmıştır. Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde yapılan çalışmaların konu başlıklarına ilişkin dağılımları Şekil 1'de gösterilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü üzere yapılan araştırmalarda öğrencilerin girişimcilik eğilimi ve özellikleri konusuna ağırlık verilmiştir. İkinci sırada öğrencilerin girişimcilik kişiliği üzerine çalışmalara yer verilmiştir. Konulara göre dağılıma bakıldığında araştırmaların belirli bir kısmı, birden fazla konuya odaklandığını belirtmek gerekir.

Şekil 1. 2003-2017 Yılları Arasında Kırgızistan'daki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Araştırmaların Konularına Göre Dağılımı

Şekil 2. 2003-2017 Yılları Arasında Kırgızistan'daki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2'de görüldüğü gibi, Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde ilk araştırma 2003'te İrmiş tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmanın elde edilen araştırmalar setinde en çok atıf alan çalışma olduğunu belirtmek gerekir. Bu alandaki araştırmaların 2011-2014 yılları arasında gerçekleştirildiğini görmek mümkündür.

Yayın diline göre analiz edildiğinde, 23 tane çalışmanın 20'si Türkçe, 2'si İngilizce ve 1 tanesi Rusça yayınlanmıştır.

2.3.2. Araştırmaların Özellikleri, Örneklemi ve Kullanılan Ölçekler

23 tane çalışmanın 22'si ampirik bir araştırma özelliğini taşımaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmalarda anket yöntemi uygulanmıştır. 15 yıl içerisinde söz konusu araştırmalara Kırgızistan'da 3533 üniversite öğrencisi örneklem olarak katılmıştır. Katılımcıların çoğunluğunu iktisadi ve idari bilimler fakültesi (işletme, iktisat, maliye, finans ve bankacılık, uluslararası ilişkiler) öğrencileri oluştururken, az bir kısmını iletişim, mühendislik, edebiyat, veteriner fakülteleri ve meslek yüksel okulları öğrencileri oluşturmaktadır.

Söz konusu çalışmaların belli bir kısmı karşılaştırmalı araştırma özelliğine sahiptir. Karşılaştırmalar öğrencilerin temsil ettiği ülke bazında ve eğitim gördüğü üniversite bazında gerçekleştirilmiştir. Ülke bazında değerlendirildiğinde, araştırmalardan birinin Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye örneğinde, ikisinin Kırgızistan, Gürcistan ve ABD örneğinde, 5 tanesinin de Kırgızistan ve Türkiye örneğinde karşılaştırmalı olarak yapıldığı söylenilebilir. Katılımcıların eğitim gördüğü üniversiteler bazında ele alındığında, ağırlıklı olarak Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ile ülke içinde Arabayev Kırgız Devlet Üniversitesi'nin, ülke dışında Türkiye'den Pamukkale Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Celal Bayar Manisa Üniversitesi'nin öğrencileri arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Her bir araştırmada olduğu gibi, üniversitelerde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini sağlıklı biçimde tespit etmek ve bu yönde daha başarılı ölçekleri oluşturmak ve kullanmak son derece önemlidir. Araştırmalarda üniversite öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmek amacıyla değişik ölçekler uygulanmıştır. Araştırmacıların bir kısmı kendilerinin geliştirdikleri anket formlarından yararlanırken, bir kısmı da literatürden hazır olarak aldıkları, geçerlik ve güvenilirlikleri test edilmiş ölçekleri tercih etmişlerdir. Değerlendirilen çalışmaların 7'sinde yazar ve yazarların literatür taraması sonucunda kendilerinin geliştirdikleri anket formlarının kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 2. Araştırmalarda Kullanılan Ölçeklerin Dağılımı*

No	Yıl	Ölçek ismi	Kaynak
1	1973	Rokeach Value Scale (RVS, 1979)	Rokeach, Milton (1973). The Nature of Human Values. New York: The Free Press.
2	1979	Neumann ve Reichel (1979) ATBEQ (Attitudes Towards Business Ethics Questionnaire)	Neumann, Y., & Reichel, A. (1979). The development of Attitudes toward Business Ethics Questionnaire (ATBEQ): Concepts, dimensions, and relations to work values [Working Paper]. Ben Gurion University of Negev, Israel.
3	1983	Beck ve arkadaşlarının (1983) "Sosyotropi-Otonomi Ölçeği"	Beck, A. T., Epstein, N., Harrison, R. P. ve Emery, G. (1983). Development of the Sociotropy-Autonomy Scale: A measure of personality factors in psychopathology. Unpublished Manuscript. University of Pennsylvania, Philadelphia.
4	1996	Koh Ölçeği (1996)	Koh, Hian Chye, "Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics A Study of Hong Kong MBA Students," Journal of Managerial Psychology, 11 (3), (1996), p. 12-25.
5	1998	Summers (1998) "Girişimci Eğilimi" ölçeği	Summers, D. (1998). An Empirical Investigations of Personal end Situational Factors That Relate to Formation of Entrepreneur Intentions. Unpublished Doctorate Dissertataion, Texas University, 1-189.
6	2002	Hisrich ve Peters (2002) Ölçeği	Hisrich, Robert D., Michael P. Peters and Dean A. Shepherd (2002), Entrepreneurship, Singapore: McGraw-Hill Higher Education
7	2002	Brice (2002) ölçeği	Brice, J. (2002). The Role of Personal Dimension and Occupational Preferences on the Formation of Entrepreneur Intention. Unpublished Doctorate Dissertation, Department of Management end Information Systems, Mississippi State University, 1-469.
8	2004	Biscaccianti, Martz ve Williams (2004) Ölçeği	Biscaccianti, A., T. Neil, B. Martz ve R. Williams (2004), Multi Culture Perception of Entrepreneurial Lifestyle, EDINEB, Maastricht, Netherlands.
9	2006	Börü (2006) Ölçeği	Börü, Deniz. (2006). Girişimcilik Eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayın No: 733, ISBN:975 400 288 6.
10	2008	Aspiring Entrepreneurial Motive Questionnaire (AEMQ) ölçeği Yalcin ve Kapu'nun (2008) ölçeği temel alınarak geliştirilmiştir.	Yalcin, S., & Kapu, H. (2008). Entrepreneurial dimensions in transitional economies: A review of relevant literature and the case of Kyrgyzstan. Journal of Developmental Entrepreneurship, 13 (2), 185-204. Aziz, N., Friedman, B.A. & Sayfullin, S. "Entrepreneurial Motives and Perceived Problems: Differences Across the Kyrgyzstan, Georgia, and the United States." Business Research Consortium Conference, Oswego, New York, USA, April 21, 2012.
11	2011	Johnson'un (2011) "Girişimcilik Eğilimi Ölçeği"	Johnson, J. E. (2011). Why Some Leaders can build new organizations: Leadership, individual differences, and gender in entrepreneurship, The Pennsylvania State University, Unpublished Ph.D Thesis.
12	2012	Bilge ve Bal (2012)'ın ölçeği	Bilge, H. & Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (2)16, 131-148.

* Araştırmacıların kendileri geliştirdikleri ölçekler dikkate alınmamıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ölçekler oldukça uzun zamandır (1973 ve 1979) kullanılan ve yeni kullanılmaya başlayan araçlardan oluşmaktadır. Girişimcilik eğilimi, Summers’in (1998) ‘Girişimci eğilimi ölçeği’ ve Johnson’un (2011) ‘Girişimcilik Eğilimi Ölçeği ile ölçümlenmiştir. Girişimci kişiliği ise, Koh Ölçeği (1996), Beck ve arkadaşlarının (1983) "Sosyotropi-Otonomi Ölçeği" ve Rokeach Value Scale (RVS, 1979) ölçekleri ile incelenmiştir.

Görüldüğü üzere, Kırgızistan’daki üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri araştırılırken, ağırlıklı olarak nicel yöntemler kullanılmıştır. Buna karşın Pazarcık’ın (2016) belirttiği üzere, araştırmalarda kullanılan nicel yöntemler kadar nitel yöntemlerin de süreçlere katılması ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ile ilgili daha doğru araştırma sonuçlarına ulaşılması mümkün olabilecektir.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçiş döneminin ürünleri olarak Kırgızistan’daki üniversite öğrencilerinin girişimcilik ve işletmecilik üzerindeki paradigmasını araştırmak son derece önemlidir. Çevresinde ortaya çıkan yeni meydan okumalar, fırsatlar, dönüşüm ve değişim zamanlarında yetişen neslin girişimcilik eğilimlerini araştıran makaleler, tebliğler ve tezlerin sayısı az değildir. Literatür taramasının da gösterdiği gibi, bu alandaki ilk çalışma 2003 yılına aittir. Literatür taraması gösterdiği gibi, bu alanda ilk çalışma 2003’ aittir. Çalışmalar öncelikle yayınlandığı yıl, yazar(lar), yayınlandığı dergi veya kongre ve sempozyum bildiri kitaplarına göre tablolaştırılmıştır. Araştırmaya tabi tutulan çalışmalar ağırlıklı olarak Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencileri örneğinde Türkiye Türkçesinde yapılmıştır. Konu başlıkları dağılımına bakıldığında “üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi ve özellikleri” en çok araştırılan konu olmuştur. Bunun yanında yapılan çalışmalarda hep nicel yöntemlerin kullanıldığı görülmüştür. Oysa araştırmalarda kullanılan nicel yöntemler kadar nitel yöntemlerin de uygulanmasının daha farklı sonuçlar verebileceği kanaati oluşmaktadır. Kırgızistan’da gençlerin girişimciliği üzerinde araştırmalarda kullanılan nicel yöntemler kadar nitel yöntemlerin de uygulanması daha farklı sonuçları verebileceği kanaati oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri araştırılırken, daha çok iktisadi ve idari bilimler fakültesi özellikle işletme bölümü öğrencilerine yer verilmektedir. Araştırma yelpazesi diğer fakülteler ile bunların bölümlerini, örneğin bilgisayar veya gıda mühendisliği bölümü öğrencileri ve diğerlerini de kapsayacak şekilde genişletilebilir. Karşılaştırmalı olarak araştırmalar ise, geçiş dönemini yaşayan diğer eski Sovyet ülkeleri, örneğin Kazakistan veya Rusya veya daha gelişmiş ülkeler, Hindistan veya Macaristan, örneğinde de yapılarak coğrafya genişletilebilir. Bununla birlikte

girişimcilik veya en azından genel işletmecilik eğitimi alan öğrenciler ile girişimcilik eğitimi almayanlar arasında örnek olay çalışmaları da yapılabilir. Elde edilen bulguların ileride bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara kapsamlı bir kaynak sağlayabileceği düşünülmektedir. İşbu çalışmanın devamında yazar tarafından söz konusu araştırmalardan elde edilen bulguların kendi arasında karşılaştırılacağı planlanmaktadır.

Kaynaklar

- Abdullayeva F. (2007). Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri ile İş Değerleri: Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırılması Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. <http://tez2.yok.gov.tr/tez>. Erişim tarihi: 07.06.2017
- Arslan, K., (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Aziz N., Friedman B.A. and Sayfullin S. (2012). Motives and Perceived Problems of Students as Aspiring Entrepreneurs: Differences across the Kyrgyzstan, Georgia, and the United States International Journal of Business and Social Science, 3(13); 102-113.
- Bayraktar B. ve Karadeniz G. (2014). Kırgızistan'da Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Reforma: International Economics Journal, 3(63), 39-50.
- Bayraktar B. ve Karadeniz G. (2016). Üniversite Gençlerinin Girişimcilik Özelliklerinde Etkili Olan Faktörler, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 59-73.
- Çavuş Ş. ve Geri R. (2014). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Son Sınıfında Okuyan Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi Procedia VI International Congress on Entrepreneurship. – Bishkek, 171-179.
- Çavuş Ş., Karadeniz G. ve Jumalieva D. (2013). Girişimci Adayların Girişimcilik Özellikleri, Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty, 128-135.
- Friedman B.A., Aziz N., Keles I. and Sayfullin S. (2012). Predictors Of Students` Desire To Be An Entrepreneur: Kyrgyzstan, Georgia, And The United States, *Eurasian Journal of Business and Economics*, 5 (9), 129-140.
- Gülcan B., Oktay K. ve Samatova G. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty, 43-47
- İrmiş A.(2003). Kırgızistan Bişkek'teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 135-152.
- Orhan K., (2011). Üniversite Eğitiminin Bireyin Girişimci Kişiliğine Etkisi: Pamukkale ve Manas Üniversitelerinde Kıyaslamalı Bir Çalışma, 3. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 150, Kongreler Dizisi: 21, 59-69.
- Özdemir L. (2013). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi Proceedings of 4th International Conference on Eurasian Economies, St. Petersburg, 617-626.
- Özdemir L. (2013). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi, *The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, Suleyman Demirel University*, 20(1), 41-65.
- Özdemir L. ve Karadağ S. (2013). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Kişilik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi, Procedia V International Congress on Entrepreneurship, Almaty, 07-13.
- Özden K., Maksudunov A. ve Najimudinova S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İş Etiğine Yönelik Tutumları: Kırgızistan ve Türkiye Örneği, Procedia VI International Congress on Entrepreneurship. – Bishkek, 144-153.
- Özden K., Timurlenk M.S. ve Başar S., (2008). Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, 2. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 112, Kongreler Dizisi: 16, 229-240.
- Özden K., Timurlenk M.S. ve Başar S., (2008). Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri üzerine bir Araştırma, *Review of Social, Economic & Business Studies.*, 11(12), 1-20.
- Özdil T., Yoğurtçu G., Yoğurtçu K. ve Ünal U. (2014). Girişimciliği Etkileyen Sosyo-Kültürel Değişkenler (Kırgızistan ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Görüşlerinin Karşılaştırmasına Dayalı Bir Araştırma) *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 73-103.

- Pazarçık Y. (2016). Üniversitelerimiz Girişimci Yetiştirebiliyor mu?: Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Algısını/Eğilimini/Özelliklerini Ölçen Araştırmaların Sonuçsal Bir Değerlendirmesi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 140-169.
- Serinkan C., Yürekli E. ve Ömörkızı A. (2017). KTMÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik ve Kariyer Eğilimlerinin Belirlenmesi 3. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı, 20-22 Nisan 2017, Bişkek
- Sezer C. (2013). Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 63-86.
- Şahin A., Aktaş A., ve Abdılđaev M. (2016). Potansiyel Girişimci Olan, Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Araştırma: KTMÜ Öğrencileri Örneği, 7. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 207, Kongreler Dizisi: 33, ss.552-563
- Turker, D., and S. Sonmez Selcuk (2008). Which Factors Affect Entrepreneurial Intention of University Students? *Journal of European Industrial Training* 33(2), 142– 159.
- Uygun M. ve Güner E. (2016). Girişimcilik eğiliminin gelişiminde girişimcilik eğitiminin rolü, *Manas Journal of Social Studies*, 5(5), 37-57.
- Yılmaz C., Özdil T. ve Tezsürücü D. (2011). Gelişmekte Olan Ülkelerde Cinsiyet ve Eğitimin Girişimcilik Üzerindeki Etkisi, 3. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, KTMÜ Yayınları: 150, Kongreler Dizisi: 21, 43-50.
- Yılmaz C., Urdaletova A., Tolun B.G. ve Özdil T. (2016). Kırgızistan ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Konusuyla İlgili Tutum ve Davranışları *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 137-154.
- Клинова М. А. (2014). Спекуляция и фарцовка в СССР 1960–1980-х гг.: векторы современного историографического осмысления, материалы XII Всерос. науч. конф., посвящ. 90-летию заслуженного деятеля науки России, д-ра ист. наук, проф. А.В.Бакунина. Екатеринбург, 4–5 дек. 2014 г. : в 2 т. Екатеринбург, 1, 78–83.
- (Klinova M.A. (2014) Spekuliatsia i fartsovka v SSSR 1960-80gg. Vektory sovremennogo istorigraficheskogo osmysleniya, materialy XII Vserosiyskoy nauchnoy konferentsiyi posvyashennogo 90 letiyu zaslujennogo deyatelya nauki Rossii Bakunina, Ekaterinburg, 4-5 December, 2014 pp.78-83)
- Кыргызстан: успешная молодежь - успешная страна, (Kyrgyzstan: uspeshnaya molofej – uspeshnaya strana,) *Human Development Reports, Kyrgyzstan 2010, UNDP*
- Урдалетова А.Б. Ыылмаз Женгиз и Оздиль Тунжер (2016). Факторы, влияющие на формирование предпринимательских намерений студентов Кыргызстана и Турции, *Вестник КЭУ им. Рыскулбекова*, 3 (37). 116-118.
- (Urdaletova A.B. Yılmaz C. İ Ozdil T. (2014) Faktory, vliyayishiye na formirovaniye predprinimatelskih namereniy studentov Kyrgyzstana i Turtsiyi, Vestnik KEU, 3(37), 116-118